

U Saboru se je prilikom rebalansa proračuna često koristio izraz – harač. U narodu se o haraču ima najgore moguće mišljenje. Valja reći da u vrijeme kada je Crstvo raslo harač nije bio porez koji nije bilo moguće na vrijeme platiti sakupljačima poreza. Ipak, bez obzira da li su članovi Sabora znali ili nisu, postoji znatna sličnost ovog našeg današnjeg vremena sveopće krize i problema koje je Osmansko carstvo imalo od druge polovice šesnaestog stoljeća.

Sulejman Veličanstveni (1520.-1566.) smatra se najznačajnijim vladarem jer je Osmansko carstvo u vrijeme njegove vladavine doseglo svoj zenit. Nakon Sulejmana Veličanstvenog Carstvo se više nije širilo (u Hrvatskoj – zaduživalo) i obrana postojećeg teritorija postaje primaran zadatak. Valja reći da je u XVI stoljeću Carstvo bilo najznačajnija sila. Engleska to još nije postala iako je pobijedila Veliku španjolsku armadu. Hazburgovci i borba protiv rastućeg protestantizma bitno je smanjila njihovu moć čemu je doprinijelo i „odvajanje” Španjolske.

Temelj Osmanskog carstva bile su nagrade, nadarbine, zaslužnim vojnicima u vidu dodjeljene im zemlje koje su oni uživali do opoziva. Kako se Carstvo poslije Sulejmana nije prostorno širilo i kako su apetiti rastuće birokracije došli do razine nezasićenosti, s jedne strane, i, janjičari postali „carstvo u carstvu”, s druge strane, to je veličina posjeda bivala sve manja što je izazivalo nezadovoljstva i pojačanje pritiska od vrha ka dnu organizacione piramide. U današnje vrijeme ovom bi mogla odgovarati privatizacija.

Inflacija, tako dragi instrument vlastima, cijelu priču je dodatno pogoršala. Količina srebra se je smanjivala, kvario se novac, s jedne strane, i, s druge strane, Španjolska je znatne količine srebra dovozila iz novootkrivenih zemalja što je rezultiralo inflacijom u cijeloj Evropi. I dok je Carstvo prije otkrivanja Amerike bilo nezaobilazno na trgovačkom putu s Azijom što je donosilo značajne carinske prihode, Carstvo je dodatno pogoršalo stanje jer je zabranilo izvoz žita za kojim je bila značajna potražnja u Evropi gdje je manufakturna proizvodnja svakim danom jačala. Kako su službene cijene žita bile manje od tržišnih to je „bijeg” žita bio prirodan odgovor. U današnje vrijeme ovom bi mogli odgovarati deficiti platne i trgovačke bilance.

Carstvo je u vrijeme svog uspona imao relativno niske poreze i nije moguće zaključiti da su podanci Osmanskog carstva bili više oporezovani od podanika u drugim zemljama. Uređena država, dok se je prostorno širila, tek je izuzetno uvodila izuzetne poreze. Ta i takva politika u drugoj polovini šesnaestog stoljeća postoje praksa što dodatno dovodi do raspada državnih financija. Carstvo je u mogućnosti podmiriti svega trećinu svojih obveza i sada posjede ne dijeli više samo vojnicima već i birokratima. U današnje vrijeme ovom bi mogao odgovarati kroničan deficit proračuna koji se krpa gdje god vlast „osjeti” da može zgrabiti.

Kada je mali kolač a mnogo kandidata tada, po prirodi stvari, cvjeta korupcija. Uvijek je bilo korupcije međutim ona od druge polovine šesnaestog stoljeća postaje redoviti način kako doći do bilo željenog rješenja bez obzira da li se radi o sudskoj parnici ili dodijeli nekih prava/beneficija. Umjesto sporadičnog potkupljivanja ono postaje redovito jer vlast višeg reda može oduzeti prije dodijeljeno pravo i tako se formira model koji danas zovemo „reket”. Ovom nije potreban komentar.

Razvoj krize u Carstvu imao je za posljedicu mali broj sve bogatijih birokrata i ogromna većina

Početak propadanja Osmanskog carstva

Autor Guste Santini

Nedjelja, 02 Kolovoz 2009 19:58

---

osiromašenih u što valja ubrojiti i dio manje značajnog vladajućeg sloja. Kako se je Carstvo pretvaralo u drugorazrednu silu tako su bogatiji postajali bogatijima i imali svu vlast, a siromašni siromašnjima koji se nisu libili da bježe sa zemlje da bi preživili, odnosno da bi postali drumski razbojnici i tako vršili preraspodjelu bogatstva.